

Martyna Jarota

Uniwersytet Łódzki

E-MAIL: martyna.jarota@now.uni.lodz.pl ORCID: 0000-0003-3910-4491

Hanna KroczaK

Uniwersytet Łódzki

E-MAIL: hanna.kroczaK@eksoc.uni.lodz.pl ORCID: 0000-0002-3719-2419

**XXXVII Letnia Szkoła Młodych Pedagogów i Pedagożek
im. Marii Dudzikowej
Komitetu Nauk Pedagogicznych Polskiej Akademii Nauk:
*O pamięci, (nie)pamiętaniu i (nie)pamiętliwości; pamięć
jako kategoria pedagogiczna***

Letnia Szkoła Młodych Pedagogów i Pedagożek im. Marii Dudzikowej na stałe wpisała się w kalendarze Młodych Badaczek i Badaczy jako coroczne, istotne wydarzenie naukowe o bogatej tradycji. W dniach 8–13 września 2024 roku w Łodzi odbyła się już XXXVII edycja LSMPiP, której gospodarzem, podobnie jak ćwierć wieku wcześniej, był Wydział Nauk o Wychowaniu Uniwersytetu Łódzkiego. Wydział reprezentowała Pani Dziekan dr hab. Alina Wróbel, prof. UŁ. Patronat naukowy nad obradami Letniej Szkoły sprawował Komitet Nauk Pedagogicznych Polskiej Akademii Nauk, wraz z jego przewodniczącą prof. dr hab. Agnieszką Cybał-Michalską.

Wydarzenie, na które składało się sześć dni intensywnych debat, odbywało się przede wszystkim w budynkach Centrum Szkoleniowo-Konferencyjnego UŁ, zlokalizowanych w spokojnej dzielnicy miasta. Osoby uczestniczące w LSMPiP miały okazję brać udział w naukowych dysputach w otoczeniu rozległych terenów zielonych Parku Krajobrazowego Wzniesień Łódzkich. Okoliczności przyrody skłaniały Młodych oraz Mistrzynię i Mistrzów do spędzania czasu na zewnątrz, a także spacerowania i kontemplacji. Przyjazna okolica została wykorzystana także w celu zaplanowania aktywności integracyjnych na świeżym powietrzu dla społeczności Letniej Szkoły.

Rozważania Mistrzyń i Mistrzów oraz Młodych Badaczek i Badaczy co roku skupiają się wokół głównego tematu Letniej Szkoły. Centralne zagadnienie jest wyłaniane przez Radę Naukową. Za przygotowanie, a także czuwanie

nad przebiegiem i realizacją programu obrad LSMPiP, odpowiadały, także podczas tej edycji, Kierowniczkę Naukowe: prof. dr hab. Maria Czerepaniak-Walczak i dr hab. Ewa Bochno, prof. UZ. Podczas XXXVII Letniej Szkoły Naukowczynie i Naukowcy podjęli rozważania dotyczące pamięci, ponieważ w tym roku temat przewodni brzmiał: *O pamięci, (nie)pamiętaniu i (nie)pamiętliwości; pamięć jako kategoria pedagogiczna*. Tegoroczna problematyka Szkoły koncentrowała się wokół trzech głównych pytań, które Kierowniczkę Naukowe przedstawiły w komunikacie zapraszającym na LSMPiP:

- jakie perspektywy metodologiczne są/mogą być użyteczne: co i jak warto/należy badać, jak badać korzystanie z tego, co zapamiętane/zapomniane?
- jak analizować, interpretować i opisywać fakty, zjawiska i procesy społeczne i edukacyjne zachowane w pamięci, w jej miejscach i nośnikach (tradycyjnych i nowych),
- jakie instrumentarium pojęciowe jest/może być potrzebne do opisu tych zjawisk z punktu widzenia nauk o edukacji? (Czerepaniak-Walczak i Bochno, 2024).

Pamięć, jako kategoria teoretyczna i analityczna, to źródło inspiracji i przedmiot dociekań przedstawicieli wszystkich nauk społecznych, zwłaszcza w świetle nowych technologii, potrzeb komunikacyjnych i wyzwań zawilej współczesności. Zgodnie z zamysłem Kierowniczek, wyrażonym przed LSMPiP w Komunikacie do uczestniczek i uczestników, w trakcie zajęć pamięć ujawniła przed zgromadzonymi swoje niejednorodne oblicze, nie tylko jako dyspozycja ludzkiego umysłu do przechowywania oraz odtwarzania minionych faktów i obrazów, ale jako fenomen łączący doświadczanie przeszłości, teraźniejszości i przyszłości (Czerepaniak-Walczak i Bochno, 2024). Osoby uczestniczące w wydarzeniu omawiały zagadnienie pamięci historycznej oraz potencjał pamięci do odważnego wejrzenia w pozaantropocentryczną przyszłość, pamięć w kontekście przywoływania znaczących postaci i idei oraz pracy ze sztuczną inteligencją. Pamięć była rozważana ponadto w kontekście kategorii pedagogicznej, socjologicznej, humanistycznej i ekonomicznej, dyskursywnej i fenomenologicznej, kategorii naukowej, ale też kulturowej i artystycznej, związanej z odpowiedzialnością społeczną za bieg dziejów. Poruszony został także temat pamięci materialnej, ucieleśnionej i rzeczowej, pamięci jako dyspozycji umysłu ludzkiego (węglowej) oraz pamięci jako potencjału mózgu krzemowego – układu sztucznych komórek

nerwowych, przypominającego ludzki mózg. Wreszcie, pamięć ukazana została jako nośnik nostalgii, ale też solastalgii.

Letnia Szkoła, jak podkreśla prof. dr hab. Maria Czerepaniak-Walczak, trwa cały rok. Większość osób uczestniczących w wydarzeniu ma okazję obserwować jedynie jej finalny produkt – dyskusje w ramach stacjonarnego spotkania uczestniczek i uczestników wraz z Mistrzyniami i Mistrzami. Tymczasem LSMPiP to wydarzenie poprzedzone miesiącami przygotowań, także tych czynionych ze strony instytucji goszczącej m.in. Młodych Pedagogów i Pedagożki. XXXVII Letnia Szkoła przebiegła pomyślnie dzięki zaangażowaniu dr Joanny Szewczyk-Kowalczyk, tegorocznej sekretarzynie wydarzenia oraz prezydentki Forum Młodych Pedagogów przy KNP PAN na kadencję 2023/2024. LSMPiP to przede wszystkim społeczność i praca zespołowa, stąd na szczególne uznanie zasługuje również wkład przedstawicieli Wydziału Nauk o Wychowaniu: mgr Magdaleny Kaliszewskiej-Henczel, dr Małgorzaty Kosiorek oraz dr Marcina Rojka. Istotną rolę w organizowaniu spotkania Młodych Badaczek i Badaczy odegrał także Samorząd LSMPiP, w którego skład wchodzi: dr Colette Szczepaniak, dr Aleksander Cywiński i dr Karol Motyl. Członkowie Samorządu, podobnie jak przedstawiciele Wydziału Nauk o Wychowaniu UŁ, uczestniczyli w wielomiesięcznych przygotowywaniach do obrad.

We wtorkowe popołudnie, 8 września 2024 roku, Centrum Szkoleniowo-Konferencyjne Uniwersytetu Łódzkiego wypełniła ożywiona atmosfera, tym samym rozpoczęła się kolejna edycja Letniej Szkoły Młodych Pedagogów i Pedagożek im. Marii Dudzikowej. Tegoroczne wydarzenie przybrało formę transdyscyplinarnego i międzynarodowego spotkania, które zgromadziło Młode Naukowszynie i Naukowców reprezentujących różnorodne dziedziny nauk społecznych oraz szerokie spektrum ośrodków akademickich z całej Polski. Wśród uczestniczących uczelni znalazły się m.in. Uniwersytet Humanistyczno-Przyrodniczy im. Jana Długosza w Częstochowie, Uniwersytet im. Adama Mickiewicza w Poznaniu, Uniwersytet Śląski w Katowicach, Uniwersytet Jana Kochanowskiego w Kielcach, Uniwersytet Szczeciński, Uniwersytet Łódzki, Uniwersytet Zielonogórski, Uniwersytet Opolski, Uniwersytet w Białymstoku, Uniwersytet Gdański, Państwowa Akademia Nauk Stosowanych w Chełmie. Wydarzenie miało także wymiar międzynarodowy – podobnie jak w ubiegłym roku, w obradach aktywnie uczestniczyły badaczki z Ukrainy, reprezentujące Kijowski Uniwersytet Narodowy im. Tarasa Szewczenki oraz Lwowski Uniwersytet Narodowy im. Iwana Franki.

Pomimo często długiej i wymagającej podróży, osoby biorące udział w Letniej Szkole z zapałem przystąpiły do naukowej aktywności już pierwszego wieczoru. LSMPiP charakteryzuje się bowiem bogatym programem,

którego realizacja trwa od godzin porannych aż do późnego wieczora. Bywa i tak, że akademickie dysputy trwają w godzinach nocnych, czego konsekwencją jest zmęczenie, wymagające od wszystkich nie lada dyscypliny i kondycji, opisane w jednym z fraszko-limeryków¹ nierozpoznanego autorstwa.

Maszynę do rozciągania czasu poproszę
Bo czuję zmęczenie troszę
Bardzo potrzebuję snu!
Tak mi dopomóż Bóg!

Podczas inauguracji obrad odbyło się seminarium naukowe, w ramach którego kierowniczkę LSMPiP poprowadziły warsztat poświęcony pisarstwu akademickiemu, oferując uczestniczkom i uczestnikom konkretne wskazówki i inspiracje do dalszej pracy badawczej. O jednej z nich w swojej twórczości wspominał dr Karol Motyl.

Profesor Maria na pierwszym spotkaniu
Mówiła o poprawnym się wypowiadaniu.
„Osoby badane” – to błędne stwierdzenie.
Zapamiętaj inne wyrażenie:
„Osoby biorące udział w badaniu”!
(Motyl, 2024)

Równie istotnym punktem programu było spotkanie z Redaktorką Naczelną czasopisma „Parezia”, oficjalnego periodyku Forum Młodych Pedagogów przy KNP PAN, dr Katarzyną Szorc oraz członkiniami i członkami zespołu redakcyjnego. Była to okazja do refleksji nad publikowaniem w nauce i budowaniem widoczności własnych badań. A tak wspominały je osoby uczestniczące w LSMPiP:

Pod batutą Łodzi
Uczą się pilnie Młodzi
Jak licznie
I skutecznie
W dobrych pozycjach płodzić.
(Osoba autorska nieznana, 2024)

1 Fraszko-limeryk to charakterystyczna dla Letnich Szkół Młodych Pedagogów i Pedagożek forma poezji. Jest to krótki utwór liryczny, zazwyczaj o żartobliwym lub satyrycznym charakterze. W trakcie Letnich Szkół osoby, które w nich uczestniczą, tworzą fraszko-limeryki stanowiące podsumowanie sytuacji, które wydarzyły się w trakcie trwania obrad. Tradycją jest, że owe krótkie formy poetyckie odczytuje się podczas oficjalnej kolacji podsumowującej minioną edycję LSMPiP.

Pierwszy dzień Letniej Szkoły zakończyła sesja integracyjna – czas swobodnych rozmów i nawiązywania nowych relacji w gronie młodych badaczy i badaczek, podczas gdy Mistrzynie i Mistrzowie odbyli spotkanie rady pedagogicznej.

Fotografia 1. Pierwszy dzień Letniej Szkoły

Źródło: fanpage Letniej Szkoły Młodych Pedagogów i Pedagożek. <https://www.facebook.com/LSMPiP> (27.10.2025).

Uroczysta Ceremonia Otwarcia XXXVII Letniej Szkoły Młodych Pedagogów i Pedagożek im. Marii Dudzikowej odbyła się następnego dnia, 9 września 2024 roku. W Auli Zielonej Wydziału Nauk o Wychowaniu Uniwersytetu Łódzkiego zebrała się społeczność LSMPiP oraz zaproszeni goście i goście.

Na sali ważni profesorowie
VIP-y we własnej osobie
Przewodnicząca, Rektora, Dziekana
Śmietanka – to mało! To śmietana!
(Osoba autorska nieznana, 2024)

Jako pierwszy wypowiedział się Rektor UŁ, prof. dr hab. Rafał Matera. Jego Magnificencja przywitał Uczestniczki i Uczestników, Mistrzynie i Mistrzów oraz inne osoby zebrane w Auli. Wyraził zadowolenie z faktu, iż Uniwersytet Łódzki gości młodych badaczy i badaczki wraz z ich mentorami, podkreślając znaczenie tej relacji dla rozwoju naukowego. Kierowniczki Naukowe wyko-

rzysłały wystąpienie JM Rektora do przedstawienia krótkiej charakterystyki Letnich Szkół Młodych Pedagogów i Pedagożek, zwracając szczególną uwagę na to, że nie stanowią one spotkań konferencyjnych.

To strasznie trudne
To strasznie złe
Kiedy konferencją zbrudzisz usta swe
Wzrok morderczy i reprimenda niemała
Dotknie wtedy nawet rektora i nawet dziekana!
(Osoba autorska nieznana, 2024)

Następnie głos zabrały kolejno: Przewodnicząca KNP PAN, prof. dr hab. Agnieszka Cybal-Michalska oraz Dziekan Wydziału Nauk o Wychowaniu, dr hab. Alina Wróbel, prof. UŁ. W obu przemówieniach akcentowano istotną rolę, jaką uczestnictwo w Letnich Szkołach odegrało w biografiach akademickich Pań Profesor. Jako kolejne wypowiedziały się Kierowniczki Naukowe Szkoły, prof. dr hab. Maria Czerepaniak-Walczak i dr hab. Ewa Bochno, prof. UZ. W trakcie wystąpienia Kierowniczki uczciły pamięć wybitnych profesorów, współtwórców LSMPiP, którzy odeszli w ostatnim czasie: prof. Zbigniewa Kwiecińskiego, inicjatora Giełdy książek i twórcy dekalogu wartości LSMPiP oraz prof. Tadeusza Lewowickiego, przez Szkolników nazywanego Ojcem LSMPiP, autora określeń Starsza i Młodsza Młodzież LSMPiP, inicjatora nadania LSMPiP imienia prof. Marii Dudzikowej.

Kolejnym punktem uroczystości był wykład inauguracyjny pt. *Uniwersalizm pracy naukowej*, wygłoszony przez prof. dr hab. Bogusława Śliwerskiego. W treści wystąpienia poruszone zostały aktualne i intensywnie dyskutowane w środowisku akademickim tematy, takie jak wyzwania związane z zarządzaniem jakością w szkolnictwie wyższym oraz zagadnienia dotyczące sztucznej inteligencji. Nie zabrakło też inspiracji w formie zaprezentowania dobrych praktyk realizowanych przez nauczycieli i pedagogów w rzeczywistości edukacyjnej.

Po przerwie prof. dr hab. Maria Mendel wygłosiła wykład pt. *Pamięć jest fragmentem. Wokół materialności pamiętania*. Wystąpienie to miało na celu wprowadzenie uczestniczek i uczestników tegorocznej Letniej Szkoły w jej tematykę. Wykład Pani Profesor okazał się niezwykle inspirujący, o czym świadczyły liczne późniejsze odwołania do jego treści w prezentacjach Mistrzyń i Mistrzów, jak i Młodych Badaczek i Badaczy. Kategorie centralne w prezentacji stanowiły przede wszystkim innowacyjne pojęcia: „fragmentu” – postrzeganego poprzez pryzmat materii, a także „pamięciomiejsc” i „pamięciorzeczy”, podkreślające związek pamięci z przestrzenią fizyczną, przedmiotami, kontekstami.

Fotografia 2. Na zdjęciu (od lewej): prof. dr hab. Bogusław Śliwerski, dr hab. Alina Wróbel, prof. UŁ

Źródło: fanpage Letniej Szkoły Młodych Pedagogów i Pedagożek. <https://www.facebook.com/LSMPiP> (27.10.2025).

Fotografia 3. Na zdjęciu (od lewej): prof. dr hab. Maria Czerepaniak-Walczak, prof. dr hab. Maria Mendel

Źródło: fanpage Letniej Szkoły Młodych Pedagogów i Pedagożek. <https://www.facebook.com/LSMPiP> (27.10.2025).

Po części dyskusyjnej przystąpiono do uroczystego, odbywającego się wedle rytuałów Letnich Szkół, przekazania przyszłorocznym gospodarzom insygniów. „Pałeczkę dyrygenta” – metaforę sprawnego zarządzania – powierzono

organizatorom kolejnej, XXXVIII edycji LSMPiP: dziekan Wydziału Nauk o Edukacji na Uniwersytecie w Białymstoku, dr hab. Alicji Korzenieckiej-Bondar, prof. UwB, oraz prof. dr. hab. Mirosławowi Sobieckiemu. „Kociałkę” natomiast, alegorię twórczego zamieszania, wręczono przyszłym sekretarzom: dr Katarzynie Szorc i dr Beacie Kunat.

Podczas uroczystości doceniono również naukowczynie, które wyróżniły się swoją aktywnością w minionym roku. Dyplomy „Strzał w dziesiątkę” wręczono:

- dr hab. Ewie Bochno, prof. UZ, za pełnienie funkcji przewodniczącej komisji KNP PAN ds. wspierania rozwoju młodych badaczy i badaczek;
- dr hab. Alicji Korzenieckiej-Bondar, prof. UwB, za pełnienie przez 10 lat funkcji Redaktorki Naczelnej Czasopisma Forum Młodych Pedagogów „Parecja” przy KNP PAN;
- dr Oksanie Ivanovej, za krzewienie idei LSMPiP wśród młodych adeptów nauki w Ukrainie.

Fotografia 4. Uczestnicy Letniej Szkoły na Cmentarzu Żydowskim

Źródło: fanpage Letniej Szkoły Młodych Pedagogów i Pedagożek. <https://www.facebook.com/LSMPiP> (27.10.2025).

Po zakończeniu części oficjalnej uczestnicy wydarzenia udali się na Cmentarz Żydowski przy ulicy Zmiennej w Łodzi. Podczas spaceru zatrzymali się przy kilkunastu pomnikach, o których opowiadała przewodniczka Justyna Toma-

szewska. Wizyta na największym żydowskim cmentarzu w Europie stała się okazją do zadumy oraz refleksji nad tematami istotnymi dla LSMPiP, takimi jak pamięć, (nie)pamiętanie i (nie)pamiętliwość.

Popołudnie upłynęło na integracji, która, obok wykładów i prezentacji, stanowi istotny filar Letnich Szkół. Uczestnicy i uczestniczki dzielili się informacjami o sobie, swoich instytucjach naukowych oraz obszarach badawczych. Takie wspólne chwile sprzyjają zacieśnianiu relacji i tworzeniu trwałych więzi akademickich, które, jak podkreślają Absolwentki i Absolwenci, często towarzyszą im od początku drogi naukowej aż po kolejne etapy kariery, w tym profesurę.

W dniach od 10 do 13 września 2024 roku uczestnicy Letniej Szkoły brali udział w intensywnym programie zajęć, który odzwierciedlał charakterystyczne dla tego wydarzenia tempo pracy i zaangażowania.

Podczas minionej edycji Letniej Szkoły odbyło się dziewięć wykładów prowadzonych przez zaproszonych Mistrzów i Mistrzynie. Dr hab. Aneta Bołdyrew, prof. UŁ, zaprezentowała wykład pt. *Pamiętane, zapomniane, wyparte dziedzictwo Polski wielokulturowej epoki nowoczesnej. Strategie przywracania pamięci w edukacji i nauce*. Prelegentka podjęła ważne zagadnienie, jakim jest pamięć zbiorowa, a dokładniej, co zostało zapamiętane, a co zapomniane lub wyparte z polskiej pamięci zbiorowej. Dr hab. Aneta Bołdyrew, prof. UŁ, przedstawiła także przykłady współczesnych działań na rzecz przywracania pamięci – w edukacji, nauce i kulturze. W centrum uwagi znajdują się strategie pracy z historią lokalną, miejscami pamięci i narracją wielogłosową jako sposób na budowanie otwartego i świadomego społeczeństwa.

Prof. dr hab. Mirosław Sobecki przedstawił zebrany prelekcję *O pamięci i niepamiętaniu w konstruowaniu tożsamości rodzinnej w warunkach różnicowania kulturowego – studium przypadku*. Dzięki przedstawionym treściom biograficznym i złożonym kolejom losu rodziny można było uzmysłowić sobie, jak nasza pamięć, w kontekście kreowania własnej tożsamości, może być zwodnicza i wybiórcza, ale też do jakich interesujących informacji na temat powiązań rodzinnych, a tym samym lokalnej historii Polski, można dotrzeć dzięki jej zgłębianiu.

Prof. dr hab. Danuta Urbaniak-Zajac wygłosiła wykład pt. *Pamiętanie jako warunek pozyskiwania (i interpretowania) materiału badawczego tworzonego w procesie komunikacji (czyli o warunkach wywiadu nie tylko biograficznego)*. Swoje rozważania rozpoczęła od przewrotnego pytania skierowanego do audytorium: jak wyglądałby wywiad (w rozumieniu wywiad badawczy) z osobą, która nie posiada pamięci. Przedstawiła tezę, iż zebranie materiału badawczego w takiej sytuacji byłoby niemożliwe.

Wykład dr. hab. Zygmunta Kalinowskiego, zatytułowany *O Prasłowianach wypłatających kosze i liny, czyli jak polityka historyczna przeistacza(ła?) się w kategorię pedagogiczną*, przeniósł zebranych do dalszej przeszłości oraz zainspirował do refleksji nad dziejowymi uwarunkowaniami jej interpretacji oraz ich znaczeniem dla pedagogiki.

Dr hab. Jacek Pyżalski, prof. UAM, wykładem pt. *Czy edukacja potrzebuje pamięci w erze generatywnej sztucznej inteligencji?*, zainspirował zebranych do refleksji nad tym, jakimi cennymi zasobami są dla nas pamięć ludzka oraz cyfrowa w najbardziej zaawansowanej dotychczas wersji. Obie są równie istotne we współczesnej edukacji.

Poruszenie w społeczności Letniej Szkoły wywołało wystąpienie prof. dr. hab. Marka Konopczyńskiego pt. *Pamięć ciała versus pamięć duszy*. Profesor swój wykład oparł o własne doświadczenia z praktyki pedagogicznej z osobami w trakcie procesu resocjalizacji. Przedstawione przykłady haniebnego traktowania wychowanków w placówkach czy instytucjach, w których zachodzi proces resocjalizacji, szczególnie te dotyczące dzieci i młodzieży, wywołały oburzenie i niezgodę Uczestniczek i Uczestników LSMPiP. Prelegent zakończył swoje wystąpienie apelem o dostrzeganie w młodych jednostkach ich potencjałów, talentów, umiejętności, kompetencji i rozwijanie ich.

Wykład pt. *Sztuka niepamiętania. Nie-pamięć historyczna w amerykańskim musicalu i jak z tego płynie nauka* przedstawił dr hab. Radosław Rybkowski, prof. UJ. Prelegent oparł swoje dociekania na przykładzie musicalu *Oklahoma!*, który zrewolucjonizował tę formę amerykańskiej sztuki. Połączenie teoretycznych rozważań wraz z muzycznym twistem przypadło do gustu społeczności LSMPiP, czemu wyraz dał dr Karol Motyl w swoim fraszko-limeryku:

W Oklahomie same cuda,
każdy pomysł tam się uda.
Edukacja jest w stodole,
więc zbudujmy sobie szkołę!
Nauczajmy tam MAXQDA
(Motyl, 2024)

Wyróżniające się wśród innych ujęcie problematyki pamięci przedstawił dr hab. Jacek Stańdo, prof. PŁ w wykładzie pt. *Pamięć krótkotrwała w edukacji matematycznej*. Słuchaczki i słuchacze mieli okazję przyjrzeć się działaniu pamięci krótkotrwałej w procesie uczenia się oraz docenić jej znaczenie jako umożliwiającej stawianie małych kroków w procesie długotrwałego zapamiętywania nawet rozległych obszarów wiedzy.

Kierowniczkę naukową, prof. dr hab. Maria Czerepaniak-Walczak oraz dr hab. Ewa Bochno, prof. UZ, podsumowały kilkudniowe gremialne dociekania w krótkim wystąpieniu pt. *Pamięć jako kategoria pedagogiczna. Propozycje użycia w badaniach i działaniach*. Przemówienie to zostało przygotowane przez profesory w trakcie LSMPiP 2024, w oparciu o referaty i wykłady wygłaszane w trakcie obrad. Wspomniane w tytule kategorie zostały wyróżnione na podstawie ujęć pamięci, (nie)pamiętania i (nie)pamiętliwości, przytaczanych przez Młode Badaczki i Badaczy, a także Mistrzynię i Mistrzów. Wystąpienie to z jednej strony stanowiło swoistą klamrę dyskusji, które miały miejsce podczas naukowych obrad w trakcie trwania Letniej Szkoły. Jednak z drugiej strony otwierało przestrzeń dla kolejnych naukowych dociekań Uczestniczek i Uczestników.

W programie LSMPiP przewidziano również dwa seminaria z tematem, które polegały na interaktywnej wymianie myśli i materiałów dydaktycznych.

Mgr Joanna Sadzik zaprezentowała wystąpienie pt. *Czy naprawi mi pani dziecko? – jak sprawić, żeby pamięć o porażkach ośmiolatka zamienić na zapamiętywanie doświadczeń*. Prezentacja przedstawiała program skierowany do dzieci i młodzieży ze szkół podstawowych o nazwie „Akademia Przyszłości”. Prelegentka opowiedziała o założeniach projektu, a także metodyce prowadzenia zajęć z dziećmi. Słuchaczki i Słuchacze docenili praktyczne doświadczenie mgr Joanny Sadzik, które zdobyła w trakcie pracy z dziećmi.

Dr hab. Maksymilian Chutorński, prof. US, prelekcję pt. *O (nie)pamięci pedagogiki* oparł na dwóch kluczowych pojęciach przytoczonych za Janem Assmanem, tj. pamięci komunikacyjnej oraz pamięci kulturowej. Wykład stanowił refleksję nad tym, jak pedagogika – jako nauka i praktyka – zarządza pamięcią zbiorową, co wybiera do pamiętania, a co odrzuca, oraz jakie niesie to konsekwencje dla kształtowania świadomości społecznej i tożsamości edukacyjnej.

Ze Szczecina przyjechał do Łodzi
 Profesor Maks
 I wzbudził podziw.
 Wielokrotnie dziękowali mu Młodzi.
 Czy czegoś to dowodzi?
 (Justyna Miko-Giedyk, 2024)

Uczestniczki i Uczestnicy wzięli także udział w pięciu warsztatach. Dr hab. Alicja Korzeniecka-Bondar, prof. UwB, przeprowadziła warsztat pt. *Kodowanie danych empirycznych w badaniach pamięci*. Zajęcia te obejmowały zarówno przedstawienie wiedzy teoretycznej dotyczącej kodowania danych

tekstowych, jak i część praktyczną. Zadanie zakodowania fragmentu wywiadu okazało się trudniejsze, niż na pozór wyglądało. Szkolniacy podzieleni na grupy doświadczali trudności związanej z wielością znaczeń jednego komunikatu. Wspólne dyskusje, a także wsparcie Profesor prowadzącej warsztaty, okazały się nieocenione w trakcie przypisywania poszczególnym fragmentom etykiet.

W odczuciu szkolniaków kontynuację zajęć dr hab. Alicji Korzenieckiej-Bondar, prof. UwB, stanowił warsztat *MAXQDA 2024 – jak z tego korzystać, aby wykorzystać*. Prowadzący, dr hab. Radosław Rybkowski, prof. UJ, przybliżył społeczności Letniej Szkoły tajniki oprogramowania wykorzystywanego do analizy danych jakościowych. Uczestniczki i Uczestnicy mieli możliwość zainstalowania pakietu MAXQDA 2024 na własnych komputerach, a co za tym idzie, poznania systemu od podszewki.

Podczas warsztatu *Pamięć zmaterializowana: co i jak rzeczy pozwalają nam pamiętać?* prowadząca dr Aneta Makowska zaproponowała zebranim bezpośrednie obcowanie z różnymi przedmiotami fizycznymi z przeszłości po to, by ćwiczyć wrażliwość na materialne, cielesne oraz emocjonalne aspekty pamięci. Poruszeni Uczestnicy i Uczestniczki poddali refleksji różne wymiary pamięci materialnej i przenosili się myślami do różnych momentów i kontekstów historycznych (szczególnie ważnych dla nich osobiście), z którymi kojarzyły im się dane przedmioty.

Prof. dr hab. Mirosław Sobecki w trakcie warsztatu pt. *Internetowe źródła w budowaniu obrazu przeszłości rodziny* zaprosił zebranych niemal do zabawy, która okazała się bardzo praktyczna i pouczająca. Zaproponował skonstruowanie drzew genealogicznych, a następnie pokazał kilka baz danych umożliwiających eksplorację wiedzy o przodkach i dotarcie do różnego rodzaju akt i faktów, np. aktów ślubu i urodzenia. Wytrwała praca z tymi technikami i materiałami dawała szansę rekonstrukcji przynajmniej pewnej części dziejów rodzin, a nawet społeczności.

Z dużym zainteresowaniem spotkał się warsztat *W poszukiwaniu naukowej metody badania pamięci własnych doświadczeń*. Dr Colette Szczepaniak zaproponowała etapy procesu badawczego wykorzystującego autoetnografię, metodę nowatorską w polskich naukach społecznych. Prowadząca przedstawiła podstawowe założenia epistemologiczne, ontologiczne i aksjologiczne autoetnografii, omówiła koncepcję emocjonalnej historii tworzenia wiedzy. Swoją prezentację oparła o własne doświadczenia badawcze z wykorzystaniem tej metody. W następnym kroku dr Szczepaniak zaproponowała Uczestniczkom i Uczestnikom ćwiczenie zbliżone do pracy nad własną autoetnografią. Warsztaty te skłoniły osoby uczestniczące do prowadzenia ożywionej dyskusji

wokół pojęcia metody naukowej. Rozmowy te trwały długo po zakończeniu zajęć.

Uczestnicząc w Letniej Szkole Młodych Pedagogów i Pedagożek, nie trudno odnieść wrażenie, że przestrzeń do dyskusji, wzajemnej wymiany myśli, a także rozmowy, znaleźć można wszędzie, nawet przy śniadaniu. Osoby biorące udział w obradach już od wczesnych godzin porannych miały możliwość odbycia spotkania w formie porannej kawy połączonej z konsultacjami z Kierowniczkami Szkoły.

Gdy na śniadaniu stolik jest wolny
Jednak mistrz sobie o tobie przypomni
To już przepadłeś młodziaku z kretesem
Ani nic nie zjesz, ni nie popijesz
Za to bibliografią człowieka pożyczysz
Najesz, napoisz się słowem pisany,
Z którego z pewnością zostaniesz przepytany.
(Osoba autorska nieznana, 2024)

Podobnie z Mistrzyniami i Mistrzami – szkolniacy każdego dnia mieli możliwość odbycia konsultacji w grupach, parach bądź indywidualnie. Czas w ramach owych konsultacji przeznaczali głównie na omawianie swoich wystąpień w ramach Giełdy (P)różności – jednej z kluczowych aktywności w trakcie LSMPiP. W toku rozmów z Mistrzyniami i Mistrzami, Młode Badaczki i Badacze mieli okazję udoskonalić przygotowane wcześniej referaty związane z głównym tematem LSMPiP.

W środowy wieczór, 11 września, Uczestniczki i Uczestnicy Letniej Szkoły, wraz z Mistrzyniami i Mistrzami, spotkali się na wspólnej kolacji w plenerze, zorganizowanej w formie grilla. Tym razem na pierwszy plan wysunęły się nie formalne dyskusje akademickie, lecz swobodna wymiana doświadczeń, wspólne odkrywanie pasji i budowanie relacji towarzyskich. Po posiłku wszyscy zebrali się przy ognisku, gdzie czas upływał na muzykowaniu, śpiewie i rozmowach. Wieczór trwał do późna, a jego wyjątkowy klimat dopełniała ciepła, letnia aura oraz malownicze otoczenie łódzkiej przyrody.

W czwartek, 12 września, po intensywnym dniu pełnym konsultacji, wykładów i warsztatów, uczestnicy spotkali się na uroczystej kolacji, która – choć radosna – niosła już zapowiedź nadchodzących pożegnań. Oficjalna część wydarzenia stała się przestrzenią do wyrażenia wdzięczności oraz podsumowania minionych dni. Głos zabrały dr hab. Alina Wróbel, prof. UŁ – przedstawicielka tegorocznych Gospodarzy, prof. dr hab. Agnieszka Cybał-Michalska – przewodnicząca Komitetu Nauk Pedagogicznych PAN, a także

Fotografia 5. Uczestnicy w trakcie konsultacji grupowych

Źródło: fanpage Letniej Szkoły Młodych Pedagogów i Pedagożek. <https://www.facebook.com/LSMPiP> (27.10.2025).

Fotografia 6. Kolacja w plenerze

Źródło: fanpage Letniej Szkoły Młodych Pedagogów i Pedagożek. <https://www.facebook.com/LSMPiP> (27.10.2025).

Kierowniczkę LSMPiP: prof. dr hab. Maria Czerepaniak-Walczak i dr hab. Ewa Bochno, prof. UZ. Społeczność XXXVII LSMPiP przekazała wyrazy uznania, podziękowania oraz symboliczne upominki Sekretarzynie Szkoły, Kierownikom Naukowym oraz przedstawicielom Samorządu. Wieczór dopełniły wspomnienia, żartobliwe anegdoty i rozmowy o dalszych planach badawczych i wspólnych projektach.

Fotografia 7. Na zdjęciu (od lewej): dr hab. Alina Wróbel, prof. UŁ; prof. dr hab. Maria Czerepaniak-Walczak, dr hab. Ewa Bochno, prof. UZ; prof. dr hab. Agnieszka Cybał-Michalska (Biuro ds. Rozwoju Wydziału Nauk o Wychowaniu UŁ, 2024)

Źródło: fanpage Letniej Szkoły Młodych Pedagogów i Pedagożek. <https://www.facebook.com/LSMPiP> (27.10.2025).

Podczas uroczystej kolacji, po przeliczeniu głosów oddanych przez wszystkie Uczestniczki i Uczestników w poprzednich dniach obrad, rozstrzygnięto tradycyjne konkursy.

Nagrody Audytorium za najlepsze wystąpienia podczas Giełdy (p)różności w kategorii doktora/doktor otrzymali:

- dr Justyna Ratkowska-Pasikowska za wystąpienie pt. *Wspomnienia jako pomost między przeszłością a teraźniejszością rodzica dorosłego dziecka transpłciowego*;
- dr Adam Konopnicki za wystąpienie pt. *Pamięć o doświadczeniach wyobrażonych*.

W kategorii magistra/magister nagrodzono:

- mgr Paulinę Woźniak-Chojnacką za wystąpienie pt. *Pierwotne środki dydaktyczne w edukacji matematycznej*;
- mgr Krzysztofa Kasperka za wystąpienie pt. *O zapomnianym „eksperymentcie”, który mógł zmienić polską szkołę – próba odtworzenia na przykładzie badań własnych...*;
- mgr Weronikę Karaś za wystąpienie pt. *Cyfrowa (nie)pamięć?*.

Za aktywność dyskusyjną tytuł „Twórczy Szum” przyznano mgr. Jackowi Jaroszowi, zaś nagroda „Twórczy Szumek” powędrowała do mgr Hanny Kroczak.

Zgodnie z tradycją wręczono wszystkim Uczestniczkom i Uczestnikom dyplomy potwierdzające ich uczestnictwo w Letniej Szkole Młodych Pedagogów i Pedagożek.

Podczas części integracyjnej wydarzenia nie zabrakło tradycyjnej Fraszkolimerokojady oraz prezentacji memów przygotowanych przez uczestników Letniej Szkoły, które – dzięki swojej pomysłowości – wywoływały salwy śmiechu i radości. Choć początkowo zapowiadano, że tegoroczna LSMPiP odbędzie się bez udziału kabaretu „Beche-co?” z powodu nieobecności jego opiekunki, ku zaskoczeniu wszystkich zgromadzonych grupa zaprezentowała niespodziewane przedstawienie. Tematycznie osnute wokół pamięci i niepamięci, rozpoczęło się od spektakularnego wejścia dr Iwony Murawskiej, która dotarła w ostatniej chwili, by poprowadzić samodzielnie wyreżyserowane show.

Ostatni dzień LSMPiP stanowił swoiste podsumowanie obrad. Po ostatnich porannych wykładach i seminarium Kierowniczki Naukowe Szkoły zamknęły obrady. XXXVII Letnia Szkoła Młodych Pedagogów i Pedagożek im. Marii Dudzikowej Komitetu Nauk Pedagogicznych Polskiej Akademii Nauk: *O pamięci, (nie)pamiętaniu i (nie)pamiętliwości; pamięć jako kategoria pedagogiczna* przeszła do historii. Jednak na pewno zapisze się w... pamięci osób w niej uczestniczących. Tak to wydarzenie wspomina dr Agnieszka Janiszewska – młoda badaczka z Uniwersytetu Łódzkiego, która w LSMPiP wzięła udział po raz pierwszy:

W Letniej Szkole Młodych Pedagogów i Pedagożek wzięłam udział po raz pierwszy i był to dla mnie bardzo dobry moment – świeżo po obronie pracy doktorskiej i krótko po zatrudnieniu na UŁ potrzebowałam oswojenia ze środowiskiem badaczek i badaczy z mojej dyscypliny, poszerzenia kontaktów. Był to intensywny czas, program zróżnicowany, grafik zajęć wypełniony po brzegi. Zdobyłam porcję nowej wiedzy i umiejętności podczas wykładów i warsztatów, poznałam

ciekawe osoby, zarówno początkujące, jak i mające wieloletnie doświadczenie i autorytet w nauce. Poza tym miło spędziłam czas przeznaczony na integrację, relaks. Jestem wdzięczna i cieszę się, że w ten sposób wykorzystałam te kilka wrześniowych dni (Janiszewska, 2024).

Fotografia 8. Zdjęcie zbiorowe uczestników i uczestniczek XXXVII LSMPiP

Źródło: Biuro ds. Rozwoju Wydziału Nauk o Wychowaniu UŁ, 2024.

XXXVII edycja Letniej Szkoły Młodych Pedagogów i Pedagożek im. Marii Dudzikowej zapisała się w historii jako przestrzeń niełatwej konfrontacji Mistrzyń, Mistrzów, Szkolniczek i Szkolników z nowatorskimi, abstrakcyjnymi koncepcjami i zjawiskami, jakich dotyczy problematyka pamięci w erze sztucznej inteligencji, posthumanizmu i zagrożeń dehumanizacji. Warsztaty objęły naukę nowatorskich metod badawczych, jak autoetnografia i wykorzystanie kategorii pamięci materialnej w badaniach społecznych oraz programów do kodowania danych jakościowych. Omawiano wykorzystanie AI w pogłębianiu wiedzy. To również chlubna kontynuacja umiędzynarodowienia obrad, w 2024 roku już z udziałem trzech osób z Ukrainy. LSMPiP po raz kolejny dowiodła, że nauka społeczna w praktyce to coś więcej niż prowadzenie analiz i pisanie tekstów naukowych. O wyjątkowości Letnich Szkół Młodych Pedagogów i Pedagożek niezmiennie decyduje, jak czytamy w sprawozdaniu z LSMPiP sprzed niemal dekady, urzeczywistnianie idei łączenia zróżnicowanych środowisk akademickich, służące upowszechnianiu istotnych stanowisk oraz rezultatów badań, a także tworzenie okazji do samodzielnego podejmowania dialogu (Tomas, 2016).

W oczekiwaniu na kolejne edycje Szkoły, społeczność LSMPiP stosuje się do maksymy Patronki, profesory Marii Dudzikowej: „współ w zespół!”, twierdzenia Kierowniczek Szkoły, że „szkoła trwa cały rok”, udzielając się w grupie dyskusyjnej Intelktualnie i towarzysko – Letnia Szkoła Młodych Pedagogów oraz profilu na Facebooku Letnia Szkoła Młodych Pedagogów i Pedagożek, a także realizując projekty badawcze w mniejszych grupach oraz spotykając się przy okazji innych wydarzeń naukowych.

Do sprawozdania dołączamy fraszko-limeryki napisane przez uczestników XXXVII LSMPiP oraz scenariusz kabaretu na temat pamięci i niepamięci, spisany przez dr Iwonę Murawską. Pliki ze względu na ich wielkość zostały zdeponowane w Repozytorium UŁ i można uzyskać do nich dostęp pod linkiem: <http://hdl.handle.net/11089/55666>.

BIBLIOGRAFIA

- Czerepaniak-Walczak, M., i Bochno, E. (2024). *Komunikat XXXVII Letniej Szkoły Młodych Pedagogów i Pedagożek im. Marii Dudzikowej*. <https://www.uni.lodz.pl/letnia-szkola-mlo-dych-pedagogow-i-pedagozek> (27.10.2025).
- Tomas, I. (2016). Sprawozdanie z XXX Letniej Szkoły Młodych Pedagogów. *Parezja*, 2, 180–187. <https://doi.org/10.15290/parezja.2016.06.14>